

ДОКЛАД

**За изпълнението през 2018 г.
на Националния план за
изпълнение на Европейската
гаранция за младежта 2014 –
2020 г.**

*Изготвен в изпълнение на т. 3 от
Решение № 267 на Министерския
съвет от 28 април 2014 г.*

СОФИЯ
Март 2019 г.

1. Обща информация

Националният план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта¹ е инструмент, който се прилага вече пет години за изпълнение на Препоръката на ЕС, която изисква младите хора да получават добро предложение за работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж в рамките на срок от четири месеца след като останат без работа или напуснат системата на формалното образование. Ежегодно Европейската комисия следи неговото изпълнение и оценява напредъка. Националният план отразява представения от ЕК формуляр за разработване на национални планове от страните-членки на ЕС и по него е разработен настоящият доклад, който включва принос от ангажираните институции и организации.²

2. Изпълнение на схемата за Гаранция за младежта на национално ниво

2.1. Национална Гаранция за младежта на Р България, съгласно Препоръка на Съвета на ЕС от 22 април 2013 г.

Националната гаранция за младежта на България предвижда, че всеки млад човек на възраст от 15 до 24 години (вкл.) ще получи качествено предложение за: работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж, в рамките на 4 месеца след като остане без работа или напусне системата на формалното образование.

В България, предвид законодателното регламентиране на възрастта на младежите, която обхваща лицата до 29 г., в изпълнение на НПИЕГМ се работи и с младежите във възрастовата група 25 – 29 г. (вкл.).

България прилага национално определение за качествено предложение, което е съобразено с българския пазар на труда и следва да отговаря на възможно повече от следните критерии: да съответства на образованието/квалификацията на младежа, да е подходящо за здравословното му състояние, да е съобразено с индивидуалния профил на младежа, да предлага устойчивост на заетостта, да отговаря на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, да дава възможност за индивидуалното развитие на младежа. Качественото предложение за младежите от 15 до 18 г. следва да бъде свързано преди всичко с връщане в образователната система, както и включване в продължаващо образование и обучение и чиракуване. Качественото предложение за обучение трябва да отговаря на възможно повече от следните критерии: да е съобразено с профила и нагласите на младежа, да е търсено на пазара на труда, да е обвързано с конкретно работно място.

През 2018 г. продължи пълното прилагане на Гаранцията за младежта, спрямо младежите, отговарящи на условията. Ситуацията в страната през 2018 г. се характеризираше със стабилна икономическа среда, предвидима бизнес среда, ръст на вътрешното търсене, наличие на свободни работни места – благоприятстващи изпълнението на Гаранцията за младежта. От една страна се насочваше финансов ресурс за привличане на работодатели да разкриват работни места за трудова заетост на младежите, както и за обучение, а от друга – трудовите посредници за работа с младите хора предоставяха индивидуални услуги за активиране и трудово посредничество в условията на ръст на свободните работни места.

¹ НПИЕГМ е приет с протоколно решение № 51 от 18.12.2013 г. на Министерския съвет и актуализиран с Решение на МС № 267 от 28 април 2014 г.

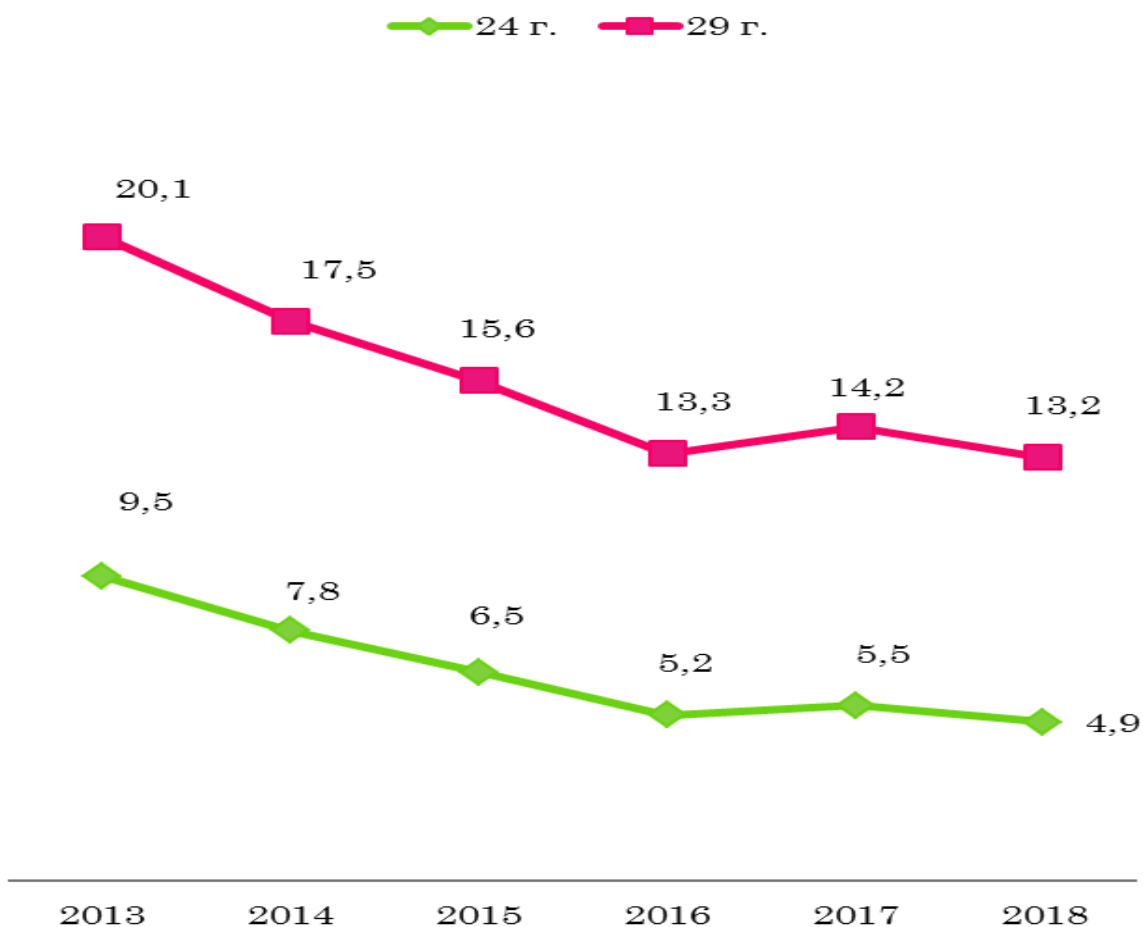
² Докладът е разработен от МТСП и съдържа информация, предоставена от МОН, ММС, МИ, АЗ, КНСБ, НСОРБ и НМФ

В резултат от целенасочената работа с регистрираните безработни младежи, през 2018 г. бяха постигнати добри резултати:

- Броят на регистрираните безработни младежи до 29 г. към 31.12.2018 г. е 27 722, с 5 273 по-малко в сравнение с 31.12.2017 г. Тенденция на намаление бележи и броят на регистрираните безработни младежи до 24 г. – от 12 451 към 31.12.2017 г. на 10 289 към 31.12.2018 г.;
- Намалява и средномесечният брой на младежите до 24 г. с продължителност на регистрацията до 4 месеца - с 18.2% (1 332 лица) на годишна база, достигайки до 6 008 младежи. Относителният дял, изчислен спрямо общия брой на регистрираните безработни до 24 г., е 59.9% (при 56.8% през 2017 г.);
- Делът на безработните младежи до 29 г. в общия брой безработни също намалява: 13.8% през декември 2018 г. при 14.2 % през декември 2017 г. Положителната тенденция се отнася и за младежите до 24 г., чийто дял към 31.12.2018 г. е 5.1 % (при 5.4 % през декември 2017 г.);
- От общия брой новорегистрирани през 2018 г. безработни младежи до 24 г. (28 066 лица), 18 724 безработни младежи (67%) са включени в обучение или заетост.

Графика 1

*Дял на регистрираните безработни младежи от всички безработни лица
по данни от Агенцията по заетостта (%)*

Средногодишният брой на регистрираните безработни младежи до 24 г. (вкл.) през 2018 г. е 10 023. Спрямо 2017 г. те намаляват значително – с 22.4 % (2 897 лица). Делът им в общия брой на безработните също намалява - с 0.6 процентни пункта (пр. п.) до 4.9%. Делът на безработните младежи с висше образование през периода е 7% (при 6.8% през 2017 г.) от всички регистрирани младежи до 24 г. С основно и по-ниско образование са почти половината от младежите до 24 г., като делът им отчита намаление с 1.9 пр. п., до 46.7%. Делът на младежите до 24 г. без квалификация и специалност намалява с 0.6 пр. п. и достига 66%. Делът на продължително безработните над една година младежи до 24 г. през 2018 г. на годишна база отчита значително намаление и достига 13.8% от регистрираните безработни младежи до 24 г.

Графика 2

**Регистрираните безработни младежи
по данни от Агенцията по заетостта (брой)**

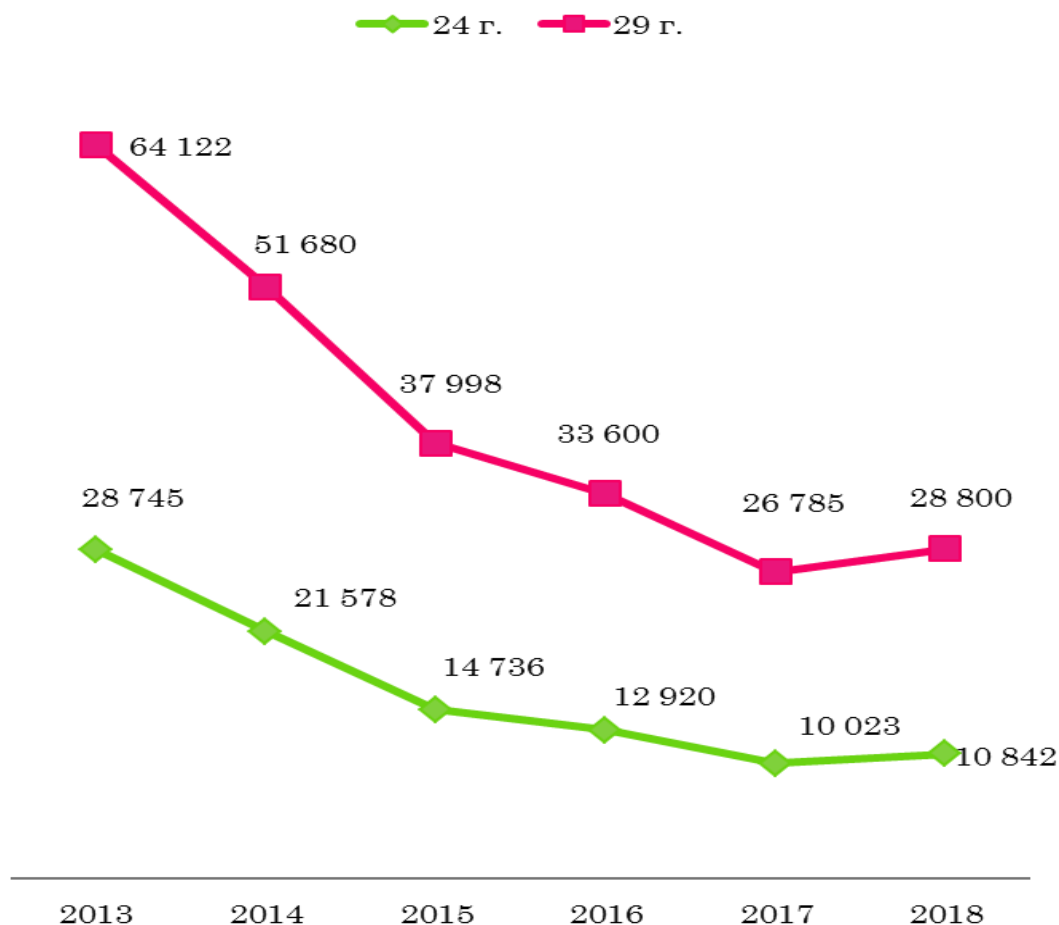

Таблица 1

**Образователна структура на регистрираните безработни младежи
(средногодишен брой)**

Показатели	2018 г.	Годишен прираст		2017 г.
		брой	%	
Безработни лица - всичко	202 995	-33 757	-14,3	236 752
Безработни младежи – 15-29 г. (вкл.)	26 785	-6 815	-20,3	33 600
Безработни младежи – 15-24 г. (вкл.)	10 023	-2 897	-22,4	12 920
Висше образование				
Младежи до 24 г. (вкл.)	676	-210	-23,7	886
Младежи до 29 г. (вкл.)	4 186	-754	-15,3	4 940
Средно образование				
Младежи до 24 г. (вкл.)	4 663	-1 087	-18,9	5 749
Младежи до 29 г., (вкл.)	11 691	-2 261	-16,2	13 951
Основно и по-ниско образование				
Младежи до 24 г. (вкл.)	4 684	-1 601	-25,5	6 285
Младежи до 29 г. (вкл.)	10 909	-3 800	-25,8	14 709
Без образователна степен				
Младежи до 24 г. (вкл.)	204	-36	-15,1	240
Младежи до 29 г. (вкл.)	496	-87	-14,9	583

Новорегистрираните като безработни през 2018 г. младежи до 24 г. наброяват 2 339 средномесечно, като намаляват с 19.2% в номинално изражение. Те са 9.4% от всички новорегистрирани през разглеждания период (при 10.7% през 2017 г.).

Данните на Националния статистически институт (НСИ) от Наблюдението на работната сила за четвъртото тримесечие на 2018 г. показват, че коефициентът на младежка безработица (15-24 г.) е 9.9% и намалява с 1.7 пр. п. спрямо данните за четвъртото тримесечие на 2017 г.

Регистрираните безработни младежи до 29 г. (включващи и тези до 24 г.) са **26 785 лица средно през 2018 г.**, а делът им сред всички безработни е 13.2%. Сравнението с 2017 г. показва намаление на абсолютния брой с 20.3% (6 815 лица), а относителният дял спрямо общия брой регистрирани безработни намалява с 1.0 пр. п. Безработните младежи с висше образование са 15.6% (при 14.7% през 2017г.) от всички регистрирани младежи до 29 г. Намалява делът на младежите с основно и по-ниско образование – 40.7 % от регистрираните безработни младежи до 29 г., като се отчита спад на относителния им дял с 3.1 пр. п. спрямо 2017 г. Младежите със средно образование са най-многобройната група и се увеличават, като делът им достига 43.6% от всички регистрирани безработни младежи до 29 г. (при относителен дял от 41.5% през 2017 г.). В същото време най-много намалява делът на младежите без квалификация и специалност и те са 57.5% от безработните младежи до 29 г. (при 59.7% през 2017 г.).

Таблица 2

**Професионална структура на регистрираните безработни младежи
(средногодишен брой)**

Показатели	2018 г.	Годишен прираст		2017 г.
		брой	%	
Безработни лица – всичко	202 995	-33 757	-14,3	236 752
Безработни младежи – 15-29 г. (вкл.)	26 785	-6 815	-20,3	33 600
Безработни младежи – 15-24 г. (вкл.)	10 023	-2 897	-22,4	12 920
Работническа специалност				
Младежи до 24 г. (вкл.)	1 723	-448	-20,6	2 170
Младежи до 29 г. (вкл.)	4 768	-889	-15,7	5 657
Специалисти				
Младежи до 24 г. (вкл.)	1 684	-463	-21,6	2 147
Младежи до 29 г. (вкл.)	6 614	-1 282	-16,2	7 896
Без специалност и квалификация				
Младежи до 24 г. (вкл.)	6 616	-1 987	-23,1	8 603
Младежи до 29 г. (вкл.)	15 404	-4 644	-23,2	20 047

Новорегистрираните младежи до 29 г. през 2018 г. са 5 500 лица средномесечно, като намаляват със 17% на годишна база. Представяват 22.2% от всички новорегистрирани през разглеждания период (при 24.5% през 2017 г.).

Данните от Наблюдението на работната сила (провеждано от НСИ) за четвъртото тримесечие на 2018 г. показват, че коефициентът на безработица за възрастовата група 15 - 29 навършени години е 7.4% - с 2.0 пр. п. по-нисък в сравнение с четвъртото тримесечие на 2017 г.

Тенденция на намаление бележи и броят на младежите до 24 г. (вкл.), чиято регистрация в бюрата по труда е с продължителност до 4 месеца (т. е. целевата група съгласно Препоръката на Съвета на ЕС за създаване на Гаранция за младежта). Средномесечно през годината целевата група включва 5 838 младежи (при 7 340 през 2017 г.). През декември 2018 г. в бюрата по труда са регистрирани 6 370 младежи до 24 г. (с продължителност на регистрацията под 5 месеца), което е с 1 377 младежи по-малко в сравнение с месец януари 2018 г. и с 1 645 по-малко в сравнение с месец декември 2017 г.

Таблица 3

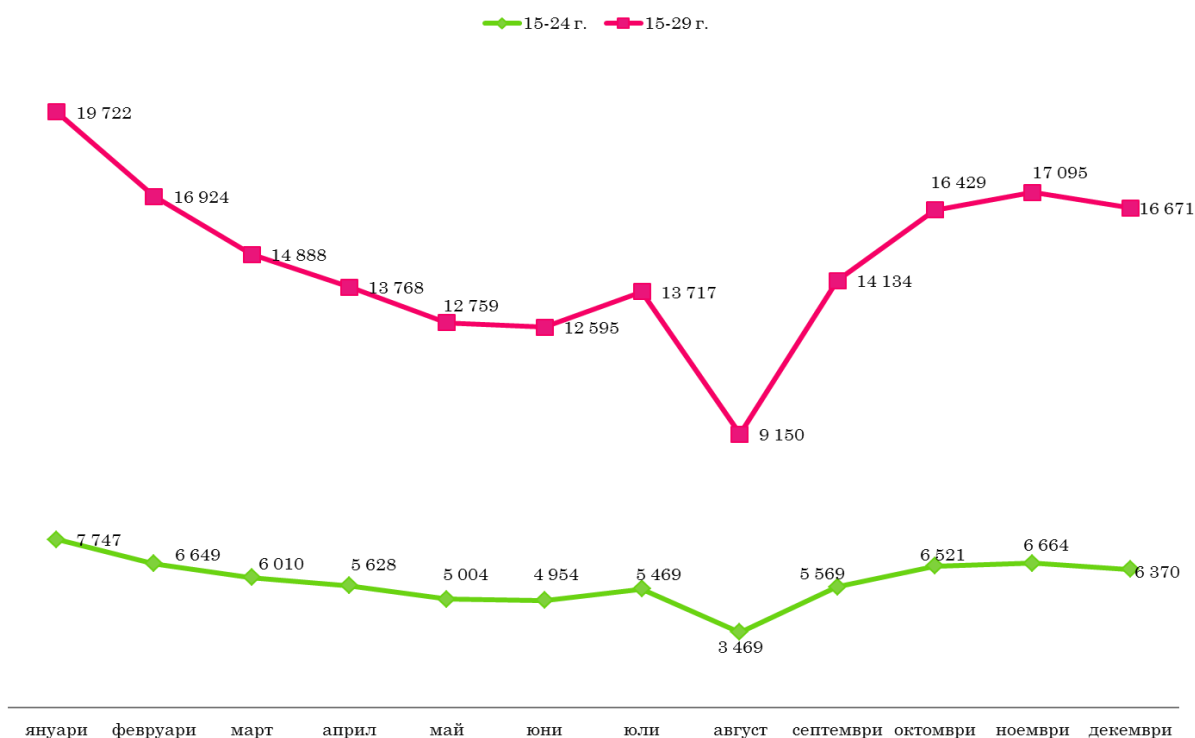
**Брой на младежите до 24 г. (вкл.) с продължителност на регистрацията в
дирекция „Бюро по труда“ до 4 месеца (вкл.)**

Год.\мес.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2018 г.	7 747	6 649	6 010	5 628	5 004	4 954	5 469	3 469	5 569	6 521	6 664	6 370
2017 г.	8 292	8 180	8 022	7 335	6 201	6 096	6 439	6 515	6 744	7 877	8 369	8 015

2016 г.	11 115	10 743	9 021	7 881	6 517	6 075	6 134	7 041	8 029	8 838	9 118	8 334
2015 г.	11 373	10 918	10 809	9 881	8 380	8 485	8 797	8 842	9 025	10 144	10 636	10 249
2014 г.	16 876	15 648	14 763	13 208	10 947	10 479	10 781	10 365	12 377	12 998	12 711	11 787

Графика 3

Регистрирани безработни младежи с продължителност на регистрацията до 4 месеца по данни от Агенцията по заетостта (2018 г.)

Данните от административната статистика на Агенцията по заетостта показват намаление в броя на регистрираните в бюрата по труда безработни младежи през 2018 г., в сравнение с 2017 г., както общо за страната, така и по области (с изключение на Разградска и Хасковска области за младежите от възрастова група 15 – 24 г. и 15 – 29 г., и за област Търговище за младежите на възраст 15 – 29 г.).

Таблица 4

Регистрирани в Дирекции „Бюро по труда“ безработни лица по области (брой)

ОБЛАСТ	към 31.12.2017 г.			към 31.12.2018 г.		
	Регистрирани безработни лица общо	ОТ ТЯХ:		Регистрирани безработни лица общо	ОТ ТЯХ:	
		до 24 г. (вкл.)	до 29 г. (вкл.)		до 24 г. (вкл.)	до 29 г. (вкл.)
1	2	3	4	5	6	7

За страната	232 066	12 451	32 995	201 466	10 289	27 722
Благоевград	16 228	914	2 637	15 220	791	2 208
Бургас	12 242	633	1 840	10 688	479	1 421
Варна	11 120	538	1 602	9 199	454	1 326
Велико Търново	7 398	405	1 055	6 164	321	875
Видин	6 200	401	890	5 656	323	787
Враца	10 498	716	1 708	9 061	542	1 318
Габрово	2 370	124	320	2 063	121	311
Добрич	6 431	243	738	5 213	208	582
Кърджали	6 594	256	668	5 745	201	548
Кюстендил	5 096	294	777	4 611	277	729
Ловеч	6 075	354	911	5 260	303	794
Монтана	8 088	493	1 217	7 352	432	1 039
Пазарджик	11 888	694	1 777	10 500	535	1 484
Перник	3 230	166	445	2 764	131	352
Плевен	11 807	722	1 697	10 296	551	1 436
Пловдив	15 915	1 032	2 730	13 818	825	2 238
Разград	5 985	234	594	5 395	244	609
Русе	6 563	319	853	5 865	254	706
Силистра	6 106	334	730	5 552	256	675
Сливен	8 907	596	1 445	7 550	476	1 207
Смолян	6 555	223	643	5 671	173	538
гр. София	14 305	500	1 936	12 101	398	1 415
Софийска	8 011	504	1 324	6 496	423	1 054
Стара Загора	7 436	553	1 305	6 134	449	1 081
Търговище	6 105	199	553	5 293	188	565

Хасково	7 715	347	940	6 754	369	968
Шумен	9 085	457	1 131	7 588	372	970
Ямбол	4 113	200	529	3 457	193	486

2.2. Партньорски подходи

При изпълнението на НПИЕГМ се прилага партньорски подход. През 2018 г. **всяка от посочените в НПИЕГМ институции/организации работи, съобразно специфичните си функции, за изпълнение на Плана.**

Цялостната организация на работата на Координационния съвет, както и по изпълнението на НПИЕГМ бе осъществена от МТСП. В качеството си на държавна институция, отговорна за планирането и осъществяването на националната политика за заетост, закрила при безработицата и действия на пазара на труда, МТСП има водеща роля в изпълнението на мерки за интеграция на младежите на пазара на труда. В изпълнението на ангажиментите по НПИЕГМ, МТСП бе подпомагано от **Агенцията по заетостта (АЗ)**, която посредством своите териториални поделения, участва в изпълнението на мерки от двете области на интервенции по Националния план – активизиране и интегриране на пазара на труда. АЗ събира, обобщава и анализира данните за регистрираните безработни младежи, както и относно работата с тях, в зависимост от продължителността на регистрацията им, образователната и професионалната им структура. През 2018 г. АЗ проведе четвъртото регулярно отчитане на изпълнението на Гаранцията за младежта с данни от административната статистика, които бяха изпратени в Европейската комисия.

АЗ, посредством териториалните си поделения (дирекции „Бюро по труда“), предоставя услуги за заетост на регистрираните безработни младежи, а на младежите, които не работят и не учат, но не са регистрирани в бюрата по труда – предоставя информация относно услугите за заетост.

В резултат от Националното рамково споразумение, по инициатива на бюрата по труда бяха подписани и **107 местни споразумения за сътрудничество**, с които общините, вкл. посредством младежките медиатори, са водещи в процеса на идентифициране и активизиране на младежи от групата NEETs. Част от дейностите, изпълнени през 2018 г. са: предоставяне на услуги по заетост на младежите чрез изнесени работни места; инициативи за участие на младежи в тристранни срещи с работодатели за заемане на свободни работни места, обявени в бюрата по труда; изнесени срещи на терен с неактивни младежи (в екипите за работа на терен са включени ромски медиатори, кейс-мениджъри, младежки и здравни медиатори, специалисти по активизиране, наети по проект „Готови за работа” по ОП РЧР, експерти по етнически и интеграционни въпроси, кметовете на малки населени места); организиране и провеждане на информационни срещи с младежи, включително учащи, за популяризиране на услугите предлагани от ДБТ, възможностите за заетост, вкл. професионална мобилност чрез EURES мрежата и повишаване на мотивацията им за активно поведение и включване на пазара на труда; обмен и публикуване, чрез информационните сайтове на партньорите, на информация за свободните работни места, обявени от работодателите и на информация за общи инициативи и др.

Продължи и партньорството по сключените **споразумения за осъществяване на съвместни дейности на бюрата по труда с висшите училища**, по които се

осъществява регулярен обмен на информация – за свободни работни места, за студенти, желаещи да започнат работа, за провеждане на дни на кариерата, дни на отворени врати и трудови борси и др. Основната цел е осигуряване на достъп на студентите до информация за подходяща трудова реализация и тяхното активизиране в търсенето на услуги по заетост чрез бюрата по труда. В изпълнение на споразуменията се провеждат и стажове на студенти в бюрата по труда.

Министерството на образованието и науката (МОН), като държавен орган, отговорен за дейностите в областта на образованието, обучението и възпитанието в училищата, както и за държавната политика за учене през целия живот, има съществена роля в изпълнението на мерки и реформи за осигуряването на достъп и качество на образованието и обучението, за превенция на ранното отпадане от образователната система, както и за връщането на младежите в нея.

Ангажиментите на МОН са предимно в първата област на въздействие по НПИЕГМ – ранни интервенции и активиране на младите хора, където е ангажирано и **Министерството на младежта и спорта** (ММС). ММС има важна роля в процеса на изпълнение на Гаранцията за младежта като поддържа контакти и осигурява сътрудничество, както с държавните органи, ангажирани с младежката политика, така и с неправителствени организации, чиято дейност е свързана с реализирането на политики за младежки дейности. ММС участва в процеса на планиране, изпълнение и отчитане на младежки политики, вкл. на областно и общинско ниво. ММС е партньор в изпълнението на НПИЕГМ чрез мерките по активиране на младите хора на пазара на труда, осъществявани в контекста на Националната програма за младежта (2016 – 2020 г.), а също и посредством управлението на Националната програма за младежки дейности по чл. 10а от Закона за хазарта.

Общините са сред най-важните партньори за изпълнението на Гаранцията за младежта. От една страна, дори и значителен на национално ниво, броят на неактивните и безработните младежи на местно ниво е в размери, с които страната ни може да се справи. От друга страна, в специфичната местна обстановка, проблемите на младежите могат да се решават само с предприемането на действия в контекста на местната ситуация и с помощта на местните организации и институции. В тази връзка, през 2018 г. продължи приноса за изпълнението на НПИЕГМ от **общинските администрации**, които са работодатели на младежките медиатори по Национална програма „Активиране на неактивни лица“. Те осигуриха условия на медиаторите да изпълняват дейностите си, свързани с идентифициране и активиране на младежи от групата NEETs. Общините участваха и в изпълнението на местните споразумения за сътрудничество в изпълнение на Националното рамково споразумение за реализация на НПИЕГМ, по които те имат водеща роля в активирането на млади хора. В допълнение, **Националното сдружение на общините в Република България** (НСОРБ) информира общините за програми и проекти, по които се финансират обучения и възможности за работа на младежите. В ежемесечния електронен бюлетин на НСОРБ (<http://www.namrb.org/informacionen-biuletin>) се публикува информация, насочена и към младите хора с предложения за възможности за включване в обучения, стажове, доброволчески инициативи и др. По проекти „ПРОГРЕС – Подкрепа за развитие на общините, градовете и регионите за европейско сближаване“ и „Подобряване капацитета на общинските служители за предоставяне на качествени услуги“ по Оперативна програма „Добро управление“, изпълнявани от НСОРБ, се изпълняват дейности за укрепване капацитета на общините и за разпространение на добри общински практики, за изготвяне на програми и провеждане на обучения на общински служители.

Национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, чийто представители участват в заседанията на Координационния съвет за изпълнение и мониторинг на НПИЕГМ, в качеството си на консултативни организации, също са сред важните партньори в изпълнението на НПИЕГМ. Конкретен принос имат и посредством изпълнението на проекти за заетост и обучение на безработни лица, в които се включват много безработни младежи. Те са финансирани със средства от държавния бюджет за активна политика на пазара на труда, част от НПДЗ 2018г.:

- По проект „Рестарт“ (изпълняван от АИКБ) са обучени по ключови компетентности 115 младежи до 29 г. (от тях 45 до 24 г.), а 177 младежи до 29 г. са завършили и обучение за професионална квалификация (от тях 67 до 24 г.). 114 от младежите са включени в заетост (от тях 36 са до 24 г.).
- Сред целевите групи по проект „Обучение за заетост“ (изпълняван от БСК) са и безработните младежи до 29 г. По проекта са участвали 197 младежи до 29 г. (от тях 70 до 24 г.). По проекта са обучени по ключови компетентности 63 младежи до 29 г. (вкл. 18 младежи до 24 г.). 161 младежи до 29 г. (от тях 56 до 24 г.) са завършили обучение за придобиване на професионална квалификация. Осигурена е заетост на 105 младежи до 29 г. (от които 41 са били до 24 г.).
- Безработни младежи до 29 г. бяха сред целевите групи по проект „КРОС-БИ“ (изпълнен от БТПП). По проекта 204 младежи до 29 г. (от тях 65 до 24 г.) са завършили обучение за придобиване на ключови компетентности, а обучение за професионална квалификация са завършили 205 младежи до 29 г. (от тях 78 до 24 г.) и са наети 109 младежи до 29 г. (34 от тях до 24 г.).
- Безработните младежи до 29 г. бяха една от целевите групи по проект „Надграждане чрез нови възможности за обучение и заетост“ (изпълняван от ССИ). В проекта са участвали 196 младежи до 29 г. (вкл. 56 младежи до 24 г.), като 144 са завършили обучение за придобиване на ключови компетентности (от тях 43 до 24 г.). 139 от младежите до 29 г. са придобили професионална квалификация (от тях 41 са до 24 г.), а в заетост са включени 111 младежи, 36 от които са до 24 г.
- В рамките на проект „Ние също можем“ (изпълняван от КНСБ) 59 младежи до 29 г. (от тях 32 до 24 г.) бяха обучени по ключова компетентност и 35 са завършили обучение за придобиване на професионална квалификация. 20 от успешно завършилите обучение младежи до 29 г. бяха включени в заетост (7 от тях са до 24 г.).

„Младежки форум 21 век“ проведе семинар по тема „Възrastови неравенства на пазара на труда“, в който участваха 72 младежи от цялата страна. Акцент на семинара бяха дискусиите „Нарушение на трудовите права на младите хора“ и „Предизвикателствата на младите хора на пазара на труда“. КНСБ изпълнява проект „Учи и работи – бъди активен“ по операция „Активни“ по ОП РЧР. По проекта са активирани 113 младежи, от които 78 са от ромски произход. Проведени са групови и индивидуални срещи по професионално ориентиране, консултиране и мотивиране за активно поведение на пазара на труда и продължаване на образованието им. Принос е осъществен и по операции „Обучение и заетост на младите хора“ и „Работа“ по ОП РЧР.

КНСБ, в партньорство с МОН, за поредна година реализираха Националната образователно-информационна кампания „Моето първо работно място“ в средните училища в България. Целта на кампанията е да се подпомогне

развитието на гражданското самосъзнание на учениците, завършващи средните училища в България; да се улесни прехода от училище към работа, да се стимулира успешната адаптация на учениците към пазара на труда, да се подпомогне кариерното развитие на учениците, както и да се информират зрелостниците за правата и задълженията им на работното място. Всички завършващи XII-ти клас ученици имат възможност да преминават през обучение в рамките на 10 учебни часа в часа на класа, по следните теми: „Искам да постъпя на работа“, „Започвам работа“, „Възнаграждението за моя труд“, „Защита от рискове на работното място и в живота – задължително осигуряване“, „Работното време, почивки и отпуски – мога ли да управлявам сам(а) и как?“, „Безопасен и квалифициран труд – от кого зависи?“, „Веднъж постъпил(а) на работа, мога ли да променя нещо, ако не ми харесва, как да напусна?“, „Кой следи за правата на работещите? Къде и как да ги намеря?“ и „Работа в чужбина – интересно е, има ли правила?“. Материалите са налични и в електронен формат на интернет страница: <http://mfwp.labour-bg.net/>.

- По проект „Хоризонти 3“ (изпълняван от КТ „Подкрепа“) безработните младежи до 29 г. бяха сред приоритетните групи. През 2018 г. са включени 215 младежи до 29 г. (от тях 86 до 24 г.). Младежите са участвали в курсове за придобиване на ключови компетентности и професионална квалификация, в субсидирана и несубсидирана заетост. Успешно завършили обучение за придобиване на ключови компетентности са 191 младежи до 29 г. (вкл. 80 до 24 г.), 195 младежи до 29 г. са завършили обучение за придобиване на професионална квалификация (79 от тях до 24 г.), а 80 младежи до 29 г. (29 от тях до 24 г.) са включени в заетост.

Организациите, представляващи интересите на младите хора, които участват в Координационния съвет, участваха в изпълнението на НПИЕГМ посредством дейностите си, насочени за младежите в контекста на Структурния диалог. През 2018 г. Националният младежки форум (НМФ) проведе събития, насочени към младите хора в България:

- В рамките на международната младежка конференция: „Младежка заетост: актуални предизвикателства, тенденции и включване на младите хора в процеса на постигане на устойчиви решения и качествени работни места“ бяха обхванати 60 младежи от цялата страна. В допълнение, бе проведено и задълбочено проучване от звено анализи на НМФ и отпечатване на брошури с добри практики за включване на неактивните младежи на пазара на труд - практики и инициативи, които са дали добри резултати в страни-членки на ЕС;
- Ключови събития бяха проведени по темата на социалното предприемачество, съвместно с организации-членове на НМФ: кръгла маса по “Социално предприемачество” и дебат на тема “За или против за установяване на законова рамка за социално предприемачество” през април 2018 г. Инициативите са част от проект “Гмурни се в социалното предприемачество” в партньорство с организации от Португалия, Коста Рика, Македония и Южна Африка;
- Организирана бе и ежегодната „Национална младежка академия 2018“, по време на която бяха обучени над 50 младежи от цялата страна.

2.3. Ранни интервенции и активиране

Ранните интервенции включват намаляване и/или предотвратяване на причините, водещи до попадането на младите хора в групата на неактивните лица. Активирането

на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в бюрата по труда, за последващото им включване в заетост, може да бъде предшествано от:

- Връщане в образователната система;
- Регистриране в дирекция „Бюро по труда“;
- Участие в трудови борси, образователни панаири, дни на „Отворени врати“ и др. неформални събития;
- Използване на възможностите, предоставяни от частните трудови посредници.

Предотвратяване на преждевременното напускане и отпадането на младежи от образователната система

Намаляването дела на преждеременно напусналите образователната система е свързано с реализирането на мерки и политики като: информиране на младите хора във връзка с избора на професия и кариерно развитие; въвеждане на различни форми на обучение за привличането и задържането на застрашените от отпадане или вече отпаднали от училище. Основна институция, отговорна за осъществяването на инициативите и мерките в тази насока е МОН, което реализира реформи и инициативи за създаването на подходяща среда за намаляване дела на преждевременното напускане на образователната система; за привличането и задържането в различни форми на обучение и за професионална квалификация на вече отпаднали от системата; за издирването и активирането на лица в училищна възраст, които трайно не учат, не работят и не търсят пътища за социализирането си и/или за заетост.

Стратегическите документи, по които МОН изпълнява политиката си в тази насока, съдържат мерки и действия, допринасящи и за изпълнението на НПИЕГМ:

- Стратегията за намаляване дела на преждеременно напусналите образователната система (2013-2020), приета от Министерския съвет с Протокол № 44 от 30.10.2013 г. и двегодишните планове за изпълнение на Стратегията, приемани също от Министерския съвет (към момента се изпълнява Планът за 2016-2017 г.). С изпълнението на Стратегията се цели разработването и прилагането на политики и мерки за превенция на отпадането и на преждевременното напускане на образователната система; въвеждането на политики и мерки за интервенция към лицата, идентифицирани в риск от отпадане и към тези млади хора, които са напуснали и/или никога не са посещавали училище.
- Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г. (приета с РМС № 12/10.01.2014 г.). Стратегията конкретизира състоянието и предизвикателствата пред политиката за учене през целия живот през настоящия програмен период; дефинира принципите; определя визията и формулира стратегическите цели и показатели за напредък. Стратегията се изпълнява с едногодишни планове, приемани от Министерският съвет.
- Реализирането на дългосрочните политики и мерки в областта на професионалното образование и обучение, произтичат от заложеното в Стратегията за развитие на професионалното образование и обучение в Р България (2015-2020), приета от МС с Протокол № 43 от 22.10.2014 г. и от Плана за действие в изпълнение на Стратегията.
- От 01.08.2016 г. системата на предучилищното и училищното образование в Р България се регулира от нов Закон за предучилищното и училищното образование. МОН разработи и въведе в практиката държавни образователни

стандарты за прилагането на Закона, достъпни на страницата на Министерството.

С ПМС №100/08.06.2018 г. бе създаден постоянно действащ Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, които не са обхванати в образователната система, за които има риск от отпадане от училище и детска градина или са напуснали преждевременно образователната система. Той е разработен въз основа на опита от изпълнението на ПМС № 373 от 5 юли 2017 г. Чрез Постановлението Механизмът се усъвършенства и се постига устойчивост на междуинституционалното взаимодействие за осигуряване на правото на образование на всяко дете и ученик.

Механизмът включва създаване, актуализиране и дейност на екипи за съвместна работа на институциите за обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (екипи за обхват); взаимодействие на институциите по прилагането на комплекс от мерки за обхващане и включване в образователната система и предотвратяване на ранно отпадане на децата в риск; прилагане на процедурата за отпускане на семейни и други помощи в натура спрямо индивидуалните потребности на децата и учениците, както и подобряване на координацията при прилагане на санкции спрямо родителите при неизпълнение на задълженията им по Закона за закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование; организиране на регулярен обмен на информация между ангажираните институции и координиране на техните съвместни действия за налагане на съответни санкции по реда на същите закони, на родители, чиито деца в задължителна предучилищна и училищна възраст не посещават училище.

От юни 2018 г. институциите взаимодействат за проследяване упражняване на правото на децата на задължително образование при пътуване и миграция; обмен на информация и контрол по издадените здравни бележки за извиняване на отсъствия на децата и учениците; внедряване, развитие, поддържане и управление на Информационна система за реализация на механизма (ИСПМ), която предоставя интегрирана електронна среда и инструментариум при регламентирани в проекта условия.

Резултати от дейността на екипите за обхват през периода 1 август – 31 октомври 2018 г. включват:

- Осъществено взаимодействие на терен от 1 239 екипа с общо 10 030 представители на различни институции;
- Извършени общо 24 356 обхода на адрес;
- Към 15 септември 2018 г. необхванатите в образователната система са 159 077 деца и ученици. От тях отпаднали деца и ученици, които през втория срок на учебната 2017/2018 година са били в образователната система, а не са записани за новата 2018/2019 учебна година са 13 662.
- Върнати и новозаписани деца и ученици, които през втория срок на учебната 2017/2018 година не са били в образователната система, а са записани за новата 2018/2019 учебна година са 16 858 – от тях 7 758 са новозаписаните (които до момента никога не са били част от образователната система);
- Повторно върнати са 426 (върнати през миналата учебна година, впоследствие повторно отпаднали и сега повторно върнати);
- Брой установени в чужбина по информация от терен (по информацията, събирана от екипите от началото на функциониране на механизма) – 87 197.

С Решение на Министерския съвет № 271 от 20.04.2018 г. е приета и се изпълнява Национална програма “Заедно за всяко дете“ за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст на стойност 450 000 лв. с два модула: „Екипи за обхват“ и „Добри практики за взаимодействие на образователните институции с родителите“.

Чрез изпълнението на мерките и отговорностите на всички заинтересовани институции, предвидени в ПМС №100/08.06.2018 г., вкл. МТСП, Агенцията за социално подпомагане и др., се осъществява съществен принос към институционално взаимодействие за обхващане и включване в образователната система и предотвратяване на ранно отпадане на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст. Тази координация в действие има важно значение и за изпълнението на Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта за периода 2014-2020 г.

В изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната системата (2013-2020) е приет План за изпълнение с Протоколно Решение № 18.13 на Министерския съвет от 2 май 2018 г. В плана са заложили политики и мерки за превенция и интервенция на отпадането от училище и за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище. В тяхното изпълнение са включени заинтересовани страни и партньори, в това число МТСП, МРРБ, АСП, МЗ, МК, ММС, звена към МОН, общини както и НПО и др. Планът е публикуван на страницата на Министерството на образованието и науката, в раздела „Стратегически документи“. Някои от акцентите, описани в Плана, са свързани с въвеждането на задължителното предучилищно образование за децата от 4-годишна възраст, подобряването на образователната инфраструктура от национално, регионално и местно значение, подпомагането на деца в неравностойно положение, както и на деца със специални образователни потребности, курсове за ограмотяване, усвояване на учебното съдържание за класовете от прогимназиалния етап на основното образование за лица над 16 г. възраст, както и увеличаване на възможностите за учене на работното място чрез стажуване, дуалната система на обучение и др.

Използване на различни форми на обучение за задържане на младежите в образователната система и за завръщане на преждевременно напусналите училище

Прилагането на форми на обучение, различни от дневната, е възможност за продължаване на обучението/образованието от лица в риск от отпадане/отпаднали от формалната образователна система. По-широкото популяризиране и прилагане на форми, различни от дневната, е основен инструмент за продължаване на обучението на тези лица в гимназиална степен, които по различни причини не могат да се обучават в дневна форма. Прилагането на такива форми е положително за успешното завършване на средно образование за лица над 16 годишна възраст, вкл. и преждевременно напуснали образователната система. В процеса на реинтеграция се залага особено на неприсъствени форми и на такива, които са извън работното време, подходящи за работещите млади хора. Полагат се усилия преждевременно напусналите училище да придобият подходяща за тях професионална квалификация в подходящи форми и съобразно причините за попадане в риск от отпадане. Така например, за лица, които по

здравословни причини не могат да се обучават в дневна форма се прилагат други форми, които осигуряват обучение в различни срокове и обстановка, съобразно здравословното състояние на лицето. За учениците със специални образователни потребности, които се обучават в дневна, вечерна, комбинирана, дистанционна форма или в дуална система на обучение, и за ученици с изявени дарби, които се обучават в комбинирана, дистанционна форма или в дуална система на обучение, при необходимост се разработва индивидуален учебен план въз основа на училищния учебен план. В чл. 147 от Наредбата за приобщаващото образование (изм. и доп., бр. 105 ДВ, в сила от 18.12.2018 г.) се разпределя учебното време между учебните предмети или модули за придобиване на училищната подготовка в индивидуалния учебен план. Според потребностите, възможностите и способностите на учениците със специални образователни потребности и на учениците с изявени дарби в индивидуалния учебен план се допуска отсъствие в раздел А на учебния предмет физическо възпитание и спорт, когато обучението на ученика по него е невъзможно и това е доказано с медицински документ. Отсъствие в раздел А и/или в раздел Б на учебни предмети, когато обучението на ученика по тях е невъзможно и въз основа на медицински документ, екипът за подкрепа за личностно развитие е препоръчал съответните предмети да не се изучават – за учениците със специални образователни потребности. Намален брой учебни часове по един, повече или по всички учебни предмети, като намаляването в основната степен на образование не може да бъде повече от 50%, а в средната степен на образование – не може да бъде повече от 70% за всеки отделен учебен предмет. Обучението на лица със здравословни проблеми в различни от дневната форми – самостоятелна по здравословни причини, комбинирана, индивидуална – е условие за повишаване на обхвата на такива лица във формалната образователна система и осигуряване на възможности за ефективни индивидуални стратегии за учене през целия живот.

За лица, които са **напуснали или са в риск от отпадане от формалната образователна система по други причини (икономически, социални, семейни, образователни) училището осигурява възможности за обучение в различните степени и етапи на образование в други форми.** Към тези форми се отнасят: вечерната форма, за лица навършили 16 години, но по изключение може да се приемат и лица навършили 14 години, които поради семейни или социални причини не могат да се обучават в дневна форма. Също така могат да се обучават ученици със специални образователни потребности, но по индивидуален учебен план за разлика от първите две групи, които се обучават по училищен учебен план. Задочната форма е за лица навършили 16 години и тя се провежда по училищния учебен план, като включва учебни часове, самостоятелна подготовка и полагане на изпити. Самостоятелната форма е по-гъвкава от останалите две други форми и е най-предпочитаната измежду тях. Тя позволява включването на лица, както в задължителна училищна възраст при определени условия, така и на лица на 16 и повече години.

Според данните за прилагането на такива форми през учебната 2018/2019 г., предоставени от Центъра за информационно осигуряване на образованието (ЦИОО) към 01.12.2018 г., а и предвид данните за учебната 2017/2018 г. (актуални към 01.12.2017 г.), както и въз основа на данни за лица на възраст 16 - 25 години, според Европейската стратегическа рамка, и данни за възрастовата група 16 - 29 (вкл.) според Българската стратегическа рамка, е видно следното:

- Общият брой на учащите в другите форми на обучение във всички степени на училищното образование за учебната 2018/2019 г. е 23 762 души, спрямо 31 235

души за учебната 2017/2018 г. Лицата на възраст 16-24 години са 11 858, а в групата на 16-29 годишните попадат 15 200 души.

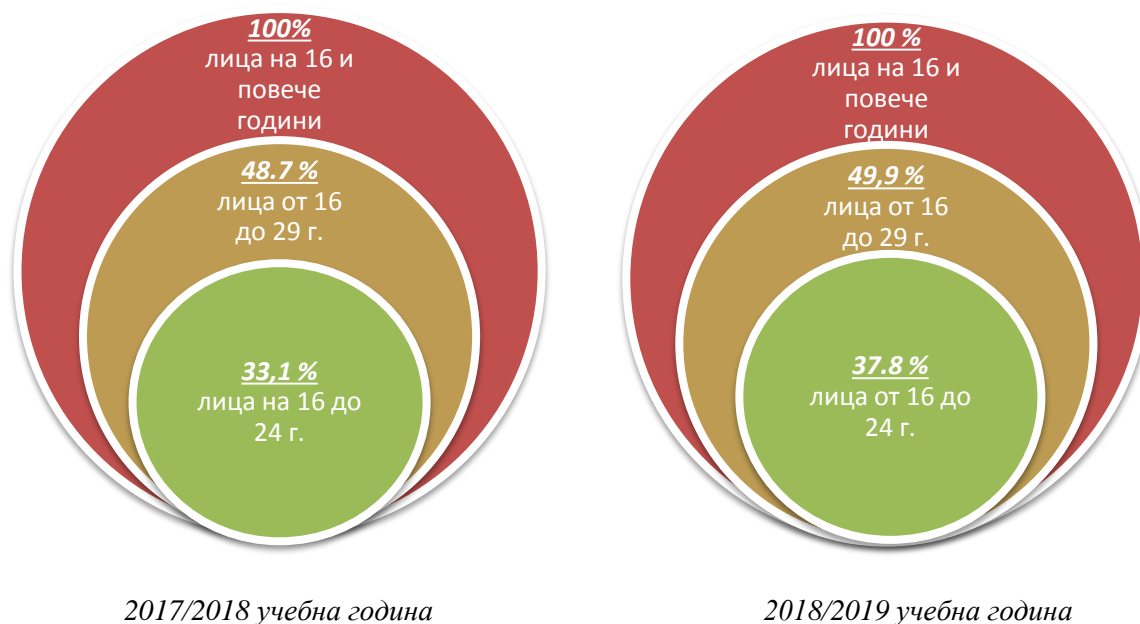
- За 2018/2019 г. броят на лицата в гимназиалната степен на възраст 16-24 години е 8 515 души, от които 7 242 в самостоятелна форма на обучение, в задочна форма са 1 143, а учащите във вечерна форма са 598. За сравнение, техният брой за изминалата учебна година е бил следния: в самостоятелна форма са участвали 6 224 души, в задочна – 1 790 и във вечерна - 598. През последните две учебни години най-предпочитаната форма на обучение сред „другите“ форми на обучение за учащите в основното образование е самостоятелната.
- Лицата на възраст 16-29 години, по данни за 2018/2019 учебна година, се разпределят по следния начин: в гимназиалния етап в самостоятелна форма на обучение се учат 9 538 души, в задочна - 1 887 и във вечерна – 781. За сравнение, през учебната 2017/2018 година броят на учащите в самостоятелна форма на обучение в гимназиален етап е 7 500 души, задочна – 3 478 и вечерна – 1 058.

Диаграма 1³

Дял на учащите на възраст 16-24 и

16-29 години спрямо общия брой на учащите на възраст 16 и повече години

Съпоставка на дяловете на учащите в други форми на обучение на възраст 16-29 г. и 16-24 г. сред учащите на възраст 16 и повече години през 2017/2018 и 2018/2019 учебна година

Делът за учебната 2018/2019 г. на лицата на възраст 16-24 е нараснал с 4.7 пр. п. спрямо този от 2017/2018 г. Делът на лицата на възраст 16-29 години, учащи в други форми на обучение за 2018/2019 учебна година нараства с 1.2 пр. п. спрямо учебната 2017/2018 година.

³ Диаграма № 1. Дял на записаните (%) в други форми на обучение по възрастови групи 16-24 г., 16-29 г. от общия брой на записаните на възраст 16 и повече години в същите форми на обучение за учебната 2017/2018 г. и 2018/2019 г.

Общият брой на обучаваните в гимназиална степен във всички форми на обучение към 01.12.2018 г. за учебната 2018/2019 година е 272 024, а делът на тези в най-предпочитаните три форми, различни от дневната (самостоятелна над 16-годишна възраст, задочна и вечерна) е 18 761 души (6.9% от всички обучавани в степента). Към 01.12.2018 г. за учебната 2017/2018 г. броят на обучаваните в гимназиална степен е над 281 000, а делът на тези в най-предпочитаните три форми (самостоятелна над 16-годишна възраст, задочна и вечерна), различни от дневната, е 8.7% от всички записани в степента.

За задържане на младежите в образователната система и във връзка с изпълнение на политиката за развитие на професионалното образование и обучение в България, през 2018 г. са утвърдени 25 държавни образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии за постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда; разработени са 254 типови учебни плана и 1 932 учебни програми; реализирани са 87,5 паралелки за обучение в дуална форма; 1 752 ученици са включени в дуално обучение.

По отношение реализирането на обучение чрез работа (дуална система на обучение), през 2018 г., в тясно взаимодействие с МТСП и Агенцията по заетостта, е извършена системна промяна в нормативната рамка, осъществена чрез приемането на Закона за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение (ДВ, бр. 92 от 6.11.2018 г.). Направено е разграничение между защитените специалности от професии и специалностите от професии, по които е налице очакван недостиг на пазара на труда. Това осигурява условия за регламентиране на възможностите за преодоляване на недостига от специалисти на пазара на труда. Тази промяна е свързана и с последваща регламентация на приемането на Списък на тези специалности от професии, критериите за определянето на специалностите, функциите на министерствата и на организациите на работодателите при разработването и актуализирането на Списъка и др. За осигуряване на качество на обучението чрез работа (дуална система на обучение) са въведени изисквания към задълженията и функциите на работодателите, наставниците, учителя-методик и наставника. Въведени са изисквания към работодателите за участието им като равнопартньор в обучението чрез работа; определени са функциите и изискванията към подготовката на учители и наставници в дуалната система на обучение; разширен е обхватът на училищата, предлагащи дуално обучение; въведени са разпоредби за регулярното актуализиране на учебните програми.

Новите елементи на обучението чрез работа (дуална система за обучение) ще рефлектират съществено върху изпълнението на: Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020), Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г., както и върху Стратегията за развитие на професионалното образование и обучение в Република България (2015-2020).

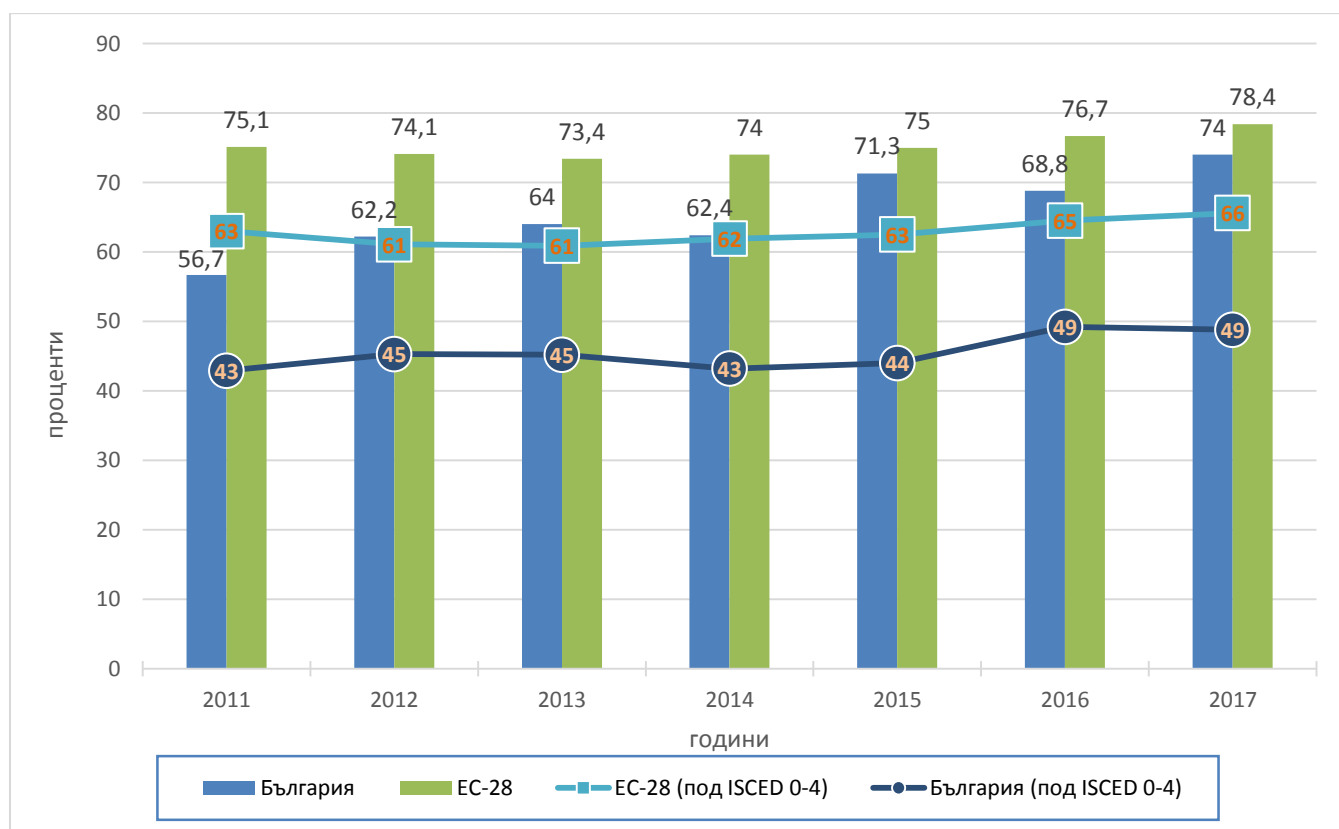
Дейностите, свързани с НПИЕГМ 2014-2020 г. са интегрирани и представляват съществена част от процесите на планиране и изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г. (НСУЦЖ 2014-2020). Съгласуваният подход за изпълнение е последователно провеждан във всички оперативни документи (Планове за действие за 2014 г., 2015 г., 2016 г., 2017 г. и 2018 г.), приети или одобрени във връзка с изпълнението на тази Стратегия.

При търсенето и намирането на работа от наскоро завършилите обучението си, придобитата образователна степен играе ключова роля за тяхната реализация. Графика № 1 представя развитието във времето на коефициента на заетост на наскоро

завършили лица (от 1 до 3 години след завършване на съответната степен на образование) на възраст 15-34 г. Посредством този показател се проследява до колко е плавен преходът от образование към пазара на труда. От графиката е видно, че относителният дял на заетите лица, на възраст 15-34 г., намерили реализация на пазара на труда в рамките на 1 до 3 години, след като успешно са завършили най-малко средно образование (ISCED⁴ 3) и по-висока степен (ISCED 4, 5, 6, 7 и 8), неучастващи в образование и обучение през последните 4 седмици, вкл. наблюдаваната седмица, от населението на същата възраст, се повишава за последните 6 години (спрямо 2011 г.). Постигнатите резултати ни нареждат пред страни като Франция, Италия, Испания, Гърция и др. За лицата, които не са завършили гимназиален, прогимназиален, основен или начален етап на образование (ISCED 0-4), коефициентът е значително по-нисък.

Графика 4⁵

Относителен дял на заетите лица, на възраст 15-34 г., намерили реализация на пазара на труда в рамките на 1 до 3 години след като успешно са завършили най-малко средно образование (ISCED 3) и по-висока степен (ISCED 4, 5, 6, 7 и 8), неучастващи в образование и обучение през последните 4 седмици, вкл. наблюдаваната седмица, от населението на същата възраст

Младежки политики и дейности

⁴ ISCED 2011 - International Standard Classification of Education (UNESCO) или МСКО 2011 – международна стандартна класификация на ЮНЕСКО, приета 2011 г. от страните-членки и приложена в методологията на изследването на Евростат през 2014 г.

⁵ По данни от Евростат

В изпълнение на приоритетите на Националната стратегия за младежта (2010-2020) през 2018 г. Министерството на младежта и спорта администрира две национални програми, които финансират проекти за младежки дейности – Национална програма за младежта (2016-2020) и Национална програма за младежки дейности по чл. 10 а от Закона за хазарта.

Младежките политики и дейности, обединени в **Националната програма за младежта (2016-2020)** са насочени към всички млади хора в страната, а целите са свързани със създаването на насърчаваща и подкрепяща среда за тяхното пълноценно социално, личностно и професионално развитие. Акцент е неформалното образование и младежката работа, повишаване на тяхното значение и ползи за развитието на младия човек, а също така и насърчаването на неправителствения сектор по отношение на предоставянето на услуги за българските младежи от всички социални групи, в т. ч. и млади хора с увреждания.

Политиките и действията са насочени към младите хора на възраст от 15 до 29 г. (в т. ч. младежи от малцинствата, с икономически и социални трудности, с образователни трудности и културни различия, с увреждания и здравословни проблеми). Стратегическите цели на Националната програма за младежта са насочени към:

- Улесняване на достъпа до качествени услуги за специална подкрепа на пълноценното личностно и обществено развитие на младите хора, в съответствие с потребностите и интересите им.
- Насърчаване на здравословния начин на живот.
- Развитие на доброволчеството като движеща сила за личностно развитие, мобилност, учене, конкурентоспособност, социално сближаване, солидарност между поколенията и формиране на гражданско самосъзнание.
- Създаване на привлекателна среда за развитие на младите хора в малките населени места и селските райони.
- Създаване на благоприятна, насърчаваща и подкрепяща среда за качествена професионална реализация на младите хора в България.

През 2018 г. са отчетени дейности по общо 16 проекта, финансирани по Програмата през 2017 г. В дейностите са били обхванати над 5 000 младежи. От тях над 200 са се самоопределили като младежи в неравностойно положение (в т. ч. младежи от малцинствата, с икономически и социални трудности, с образователни трудности и културни различия, с увреждания и здравословни проблеми), 54 са безработни, 332 са заети, 3 725 са ученици, а 329 са студенти. Повече от 200 от обхванатите младежи са от столицата; 3 651 от големите градове, а 1 000 са от малки населени места и села. Специалистите са предоставили над 200 услуги за младежи в страната по проектите от различните тематични области, като реализираните обучения са над 40. Част от дейностите по проектите са пряко свързани с кампании и инициативи за популяризиране на младежкото предприемачество сред младите хора, младежката безработица и активирането на младежите за включване в пазара на труда. Реализирани са тематични обучения за развитие на социални умения, формиране на предприемаческа култура, стимулиране на кариерната ориентация и заетостта, мотивация за работа, трудови правоотношения и др. задължителни обучения, които са над 30 броя.

По Националната програма за изпълнение на младежки дейности във връзка с чл. 10 а от Закона за хазарта през 2018 г. са финансирани общо 41 проекта, в които са участвали над 32 000 младежи. Проведени са дискусии, кампании, обучения, спортни прояви, разпространение на информационни филми и клипове и др. инициативи, по теми важни за развитието на младите хора в България.

Насърчаване предприемачеството сред младите хора и обучението по предприемачество в училищата

Насърчаването на предприемачеството сред младите хора и обучението по предприемачество в училищата са сред основните мерки в област „Предприемачество“ от Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 г. В процеса на обучение се инвестира в това младите хора да получават знания в областта на предприемачеството с цел след завършване на образованието си да имат знания да осъществят предприемаческа инициатива. Проект „stARTs V” на Министерството на икономиката се изпълнява за пета поредна година и целта му е да развие предприемаческите способности на учениците в училищата по изкуствата и спортните училища, за да може постепенно обучението по предприемачество да стане неразделна част от учебния план на тези училища, тъй като те са под ръководството на Министерството на културата и в техните учебни планове не фигурира обучение по предприемачество. Обучението по проекта се извършва чрез създаване на тренировъчни предприятия. Учениците преминават през обучение и менторство по предприемачество, защита на интелектуалната собственост и участват в изложение на тренировъчните предприятия на национално ниво.

През 2018 г. проект „stARTs 5” работи с 5 училища – 2 училища по изкуства и 3 спортни училища в градовете София, Пловдив и Велико Търново. Положителните резултати от този проект са доказателство, че обучението по предприемачество на ученици е добра практика, която би могла да бъде разпространявана и в други институции от системата на средното образование в България. По-важните постигнати резултати от реализиране на проекта през отчетния период са:

- Обучение по предприемачество на 45 ученици от средните училища по изкуства и спортни училища в рамките на 60 учебни часа.
- Създаване на тренировъчни предприятия „Учебна компания” в пет училища по проекта и текуща работа през годината.
- Провеждане на обучителен семинар Креативен лагер - „Работа с ментори и бизнес консултанти - дизайн мислене, въвеждане, създаване на търговска марка, генериране на идеи и маркетингова стратегия” (в София Тех Парк АД, гр. София, 12-13.01.2018 г.).
- Иновационен лагер „Социални иновации“ (16-17 март 2018 г.).
- Провеждане на Финансов иновационен лагер в София Тех Парк АД - обучение по финанси и презентационни умения (15-16 април 2018 г.).
- Обучение за ролята на интелектуалната собственост за съвременния бизнес-търговска марка - същност, бранд, мениджмънт (онлайн уебинар на 25.05.2018г.).
- Популяризиране на проект „Брандико” чрез уебсайт, социални мрежи и фондация „Джуниър Ачиймънт България”.
- Посещения в предприятия.
- Участие в регионални състезания на тренировъчни предприятия от средните училища по изкуства и спортни училища чрез видео-връзка (2-4 май 2018 г.). В заключителните конкурси „Изгряващи звезди” 2018 и „Брандико“ 2018 в НДК гр. София (02.06.2018 г.) взеха участие класираните учебни компании от регионалните състезания по проекта.

В рамките на проект „stARTs се изпълнява **Национален конкурс „Брандико”** за защита на интелектуалната собственост в тренировъчните предприятия. Чрез него ученици и

студенти от тренировъчни предприятия се обучават за същността и значението на създаване и защита на търговска марка. „Брандико” бе проведен през месец юни 2018 г. по време на десетото издание на младежкия предприемачески форум на Джуниър Ачийвмънт „Изгряващи звезди“, в гр. София (01-02.06.2018 г.). В проведеното обучение взеха участие **над 100 ученици и 21 тренировъчни предприятия.**

През месец март 2018 г. Министерството на икономиката, съвместно с Генерална дирекция „Растеж“ на Европейската комисия, организира **конференция за младежко предприемачество „Следвай идеите си - стани предприемач“**, която бе част от Календара на събитията на българското председателство на Съвета на ЕС и се проведе в Националния дворец на културата в София. Конференцията бе посветена на темата за младежкото предприемачество, обучението и образованието по предприемачество и възможностите и перспективите за реализация на младите хора в Европа. Три основни теми бяха разгледани в рамките на конференцията: състоянието и ролята на предприемаческото образование и предприемаческата екосистема в Европа, най-успешните европейски програми и инструменти за насърчаване и подкрепа на младежкото предприемачество, а млади предприемачи представиха добри практики и предизвикателствата пред тях.

Идентифициране и активиране на младежите, които не учат, не работят и не са регистрирани в бюрата по труда

Идентифицирането и активирането на младежи, които не учат, не се образоват, не работят и не са регистрирани в бюрата по труда (NEETs) продължи да е важен приоритет в дейностите по Гаранцията за младежта и през 2018 г. – оказвана им е подкрепа за започване на работа, за включване в обучение или връщане в образователната система. За достигане до младежите от групата NEETs и за тяхното активиране продължиха да работят **младежките медиатори, назначени по Национална програма „Активиране на неактивни лица“ в общините с най-висок брой неактивни младежи.** Основната дейност на младежките медиатори е посредничество между икономически неактивните младежи и институциите, които им предоставят подходящите социални, здравни, образователни и др. услуги, допълващи посредническите услуги, предоставяни от бюрата по труда. В работата си младежките медиатори си сътрудничат с трудовите посредници и с ромските медиатори от местните бюра по труда. В процеса на работа през 2018 г. младежките медиатори са осъществили 1 095 срещи за договаряне на съвместна работа с представители на НПО и др. институции/организации на местно ниво. В резултат от проведените срещи, младежките медиатори са осъществили 564 съвместни дейности с представители на НПО и др. институции и организации.

Основна цел в работата на младежките медиатори е активирането на млади хора. Преобладаващата част от активираните през 2018 г. младежи бяха регистрирани в бюрата по труда - 3 847⁶ неактивни младежи до 29 г. (при 5 299 през 2017 г.). В допълнение, от ежемесечно събираната информация от младежките медиатори за дейността им са видни следните конкретни резултати от работата им през 2018 г.:

- В бюрата по труда са регистрирани 1 392 младежи до 29 г., вкл. 641 младежи до 24 г. (през 2017 г. са регистрирани 1 756 младежи до 29 г.);

⁶ В изпълнение на Национална програма „Активиране на неактивни лица“

- 418 младежи до 29 г. (от тях 248 до 24 г.) са започнали работа с посредничеството на бюрата по труда (през 2017 г. са започнали работа 450 младежи до 29 г.);
- 550 младежи до 29 г. са започнали работа с помощта на младежките медиатори, 208 от тях са до 24 г. (през 2017 г. с посредничеството на младежките медиатори са започнали работа 666 младежи до 29 г.);
- С 8 497 младежи до 29 г. (вкл. 4 628 младежи до 24 г.) е осъществен контакт от младежките медиатори, като част от младежите сами са търсили подкрепата на медиаторите (при 9 126 младежи до 29 г. през 2017 г.);
- 7 121 младежи до 29 г. са идентифицирани като младежи, попадащи в групата NEETs (от тях 3 580 са младежи до 24 г.) (през 2017 г. – 7 882 младежи до 29 г.);
- 8 650 младежи до 29 г. са били консултирани и/или информирани, като 4 709 от тях са младежи до 24 г. (през 2017 г. – 8 851 младежи до 29 г.);
- 4 132 младежи до 29 г. (вкл. 2 391 до 24 г.) са били подпомогнати при осъществяването на контакт с организация/институция с оглед активирането им (през 2017 г. – 4 546 младежи до 29 г.).

Значителни дейности за активиране на неактивни младежи се осъществиха и от бюрата по труда. През 2018г. са проведени **57 младежки трудови борси, на които** работодателите и младежите се срещат и обсъждат предлаганата работа и условията на труд и заплащане. В проведените младежки трудови борси са участвали 1 948 младежи до 29 г. (от тях 995 до 24 г.) и 775 от тях са започнали работа след участието си в трудова борса (306 от започналите работа са младежи до 24 г.). 33.4% от постъпилите на работа младежи не са били регистрирани в бюрата по труда.

Неактивните младежи са приоритетна група и по ОП РЧР 2014 – 2020. Програмата има специален инвестиционен приоритет, в който са концентрирани мерки за младежи до 29 г., сред които безработни и неактивни лица от групата NEETs. По отношение на младите хора по ОП РЧР се прилага цялостен подход, при който лицето се подкрепя от момента на идентифицирането му като неактивно лице, до осигуряването на подкрепа за интеграцията му на пазара на труда. Предвидените услуги се предоставят не само от АЗ, а се включват и всички заинтересовани страни, включително НПО, работещи с млади хора, частни трудови посредници, социални партньори и др. По-конкретно, **операция „Активни“** по ОП РЧР, с общ бюджет от 26 000 000 лв., чието изпълнение приключи през 2018 г. и са сключени 67 договора на обща стойност 19 826 424.29 лв. Процедурата бе насочена към широк кръг бенефициенти и партньори: неправителствени организации, работодатели, общини и райони на общини, центрове за професионално обучение, социални партньори и др. Целта бе да се активират и интегрират в заетост младежи до 29-годишна възраст (вкл.), които не са нито в образование или обучение, нито в заетост, както и не са регистрирани като безработни лица в бюрата по труда. Идентифицирането и мотивирането за активно поведение на пазара на труда на неактивни младежи от целевата група, бе последвано от дейности за включване в заетост, обучение или връщане в образование и обхващаше неактивни участници от 15 до 29 г. (вкл.), неангажирани с образование или обучение. Към края на 2018 г. неактивните младежи на възраст до 29 г. (вкл.), извън обучение или образование, включени в проекти по операцията, са 5 029, а включените в заетост или получили квалификация са 3 567.

Стартиралата през 2017 г. **операция „Готови за работа“**, с конкретен бенефициент Агенцията по заетостта, разгърна действието си през 2018 г. Бюджетът на операцията е 10 млн. лв., и е насочена към активиране на младежи до 29-годишна възраст (вкл.),

които не са нито в образование или обучение, нито в заетост, вкл. не са регистрирани като безработни лица.

В изпълнение на основната цел са поставени и подцели, чрез които да се проследяват етапите за изпълнение на операцията:

- мотивиране за активно поведение на пазара на труда на неактивните младежи от целевата група;
- психологическо подпомагане на неактивните лица чрез провеждане на „Ателиета за търсене на работа“;
- подобряване на възможностите на младежите за осигуряване на заетост чрез организиране на трудови борси, на които да бъде осъществен контакт между младежите и потенциални работодатели.

Прилагането на цялостен подход, при който младежът се подкрепя от момента на идентифицирането му като неактивен, до осигуряването на подкрепа за интеграцията му на пазара на труда, в дългосрочен план се очаква да доведе до намаляване на големия дял на младежите, които не са нито в заетост, нито в образование или обучение и едновременно с това до понижаване равнището на младежка безработица.

В изпълнение на проекта са утвърдени „Методика за идентифициране и активиране на неактивни младежи“ и „Ръководство за работа на конкретния бенефициент по проекта“, които през 2018 г. са изменени, за да отговорят по-пълно на действията по операцията.

Посредством дейността на експертите-активатори, назначени по операцията в бюрата по труда, през 2018 г. са идентифицирани 8 097 неактивни младежи (от началото на изпълнението на операцията до края на месец декември 2018 г. са идентифицирани общо 9 899 неактивни младежи). Проведени са 60 концерта и информационни събития, както и 56 трудови борси. Проведени са и 12 семинара за обмяна на добри практики и споделяне на опит в работата с представителите на целевата група, както и за повишаване компетентностите на служителите чрез запознаване с нови инструменти за активиране, консултиране и мотивиране на неактивни младежи.

2.4. Подкрепящи мерки за интегриране на пазара на труда

Добавената стойност от изпълнението на Гаранцията за младежта към дейностите за трудова реализация на младежите е краткия срок за предоставянето на оферта и преди всичко – качеството на отправените предложения. Младежите, обект на Гаранцията могат да се възползват от разнообразни възможности, свързани с подпомагане трудовата им реализация:

- Обучение за придобиване на професионална квалификация и/или ключови компетентности, търсени на пазара на труда;
- Подкрепа за намиране на работа на първичния пазар на труда;
- Подкрепа за създаване на работни места за наемане на безработни младежи, регистрирани в бюрата по труда;
- Осигуряване на стажуване на работно място за младежи с образование и квалификация;
- Осигуряване на чиракуване за младежи с ниско равнище на образование и без квалификация;
- Субсидиране на временна заетост;
- Предоставяне на услуги от мрежата на европейските служби за заетост (EURES).

Статистическите данни показват значително подобрене в ситуацията на пазара на труда на младите хора в сравнение с 2013 г., когато бе одобрена Препоръката за въвеждане на Гаранцията за младежта. Въпреки това, в България все още остават предизвикателствата, свързани с трудовата реализация на младежите от най-уязвимите групи – с ниско или нетърсено образование, без професионална квалификация, без професионален и/или трудов опит, без ключови умения и трудови навици, преждевременно напуснали училище, както и загубилите трудова мотивация поради продължителен престой без работа, икономически неактивни и обезкуражени.

Действията за интегриране на пазара на труда включват конкретни мерки и програми, даващи възможност на младите хора да започнат първа работа, да стажуват, чиракуват, да се обучават на работното място или да участват в друга форма на обучение. През 2018 г. младежите продължиха да са приоритетна целева група за включване във всички, подходящи за тях, програми и мерки за интеграция на пазара на труда.

С регистрираните в бюрата по труда младежи, чиято регистрация е с продължителност до 4 месеца и попадат в Гаранцията за младежта, работят трудовите посредници, ромските медиатори, кейс-мениджърите и психолозите с цел предоставяне на услуги и отправяне на оферта за включване в обучение и/или заетост. През 2018 г. на всички новорегистрирани младежи до 29 г. (66 004 младежи), вкл. младежите до 24 г. (28 066 младежи), са изготвени индивидуални планове за действие. Младежите са мотивирани за активно поведение на пазара на труда чрез осигуряване на възможности за заетост, чиракуване, стажуване или обучение.

В рамките на 4 месеца от регистрацията, с посредничеството и подкрепата на екипите в бюрата по труда и най-вече на трудовите посредници, през 2018 г. работа са започнали:

- 35 540 младежи до 29 г. (вкл. 13 152 младежи до 24 г.) на първичния пазар на труда;
- 10 106 младежи до 29 г. (вкл. 4 593 са младежи до 24 г.) по програми, проекти и мерки за заетост, стажуване и чиракуване, финансирани със средства, както от държавния бюджет, така и от ОП РЧР.

В различни форми на обучение са включени 2 399 младежи до 29 г. (вкл. 979 до 24 г.), като 289 младежи до 29 г. (117 младежи до 24 г.) са завършили обучение за придобиване на професионална квалификация в ДП БГЦПО.

Програми, мерки и операции за заетост и обучение на безработни младежи

Общо в програми и мерки за заетост, финансирани със средства от държавния бюджет са участвали 3 521 младежи до 29 г. (от тях 1 340 до 24 г.). Сред инициативите, осигурили най-голяма заетост за младежи през 2018 г. са:

- Програма „Старт на кариерата”, по която безработни младежи до 29-годишна възраст, със завършено висше образование (дипломирани), в рамките на 9 месеца придобиват трудов стаж и опит по своята специалност чрез работа в публичната администрация. Целта е улесняване на прехода от образование към заетост и постигане на гъвкава комбинация от знания, умения и практика, съответстващи на изискванията на пазара на труда. През 2018 г. по Програмата са нововключени 788 младежи от целевата група.

През м. октомври 2018 г. Агенцията по заетостта проведе процедура за кандидатстване за работни места в централните ведомства, областните и

общински администрации за заетост през 2019 г. по програмата. Обявени бяха 1 940 работни места в централните ведомства, 596 работни места в общинските администрации, 78 - в областните управи. 1 053 младежи кандидатстваха. Работодателите проведоха интервюта с кандидатите за всяко работно място и извършиха класиране. Общо 772 младежи до 29 г. ще работят по Програмата през 2019 г., в т. ч. в централните ведомства – 511 лица, в областните управи – 45 лица, в общинските администрации – 216 лица.

- По мерки за субсидирана заетост, по реда на Закона за насърчаване на заетостта е осигурена заетост на общо 610 младежи до 29 г. (от тях 321 до 24 г.). мерките по ЗНЗ осигуряват равни възможности, социално-икономическа интеграция, както и условия за развитие на самостоятелна стопанска дейност на младите хора на пазара на труда. Посредством субсидии, работодателите се насърчават да разкриват работни места и да наемат на тях безработни младежи до 29 г., регистрирани в съответните териториални поделения на АЗ, вкл. за стажуване, чиракуване или на непълно работно време, съобразно образователно-квалификационния профил на младежа и продължителността на периода на безработица;
- Регионалните програми за заетост са дали възможност за заетост на 244 младежи до 29 г. - 10.4% от всички включени в регионалните програми безработни лица (от тях 92 са младежи до 24 г.). Регионалните програми се реализират в областите и общините, като 305 работодатели са разкрили работни места в изпълнение на общественнополезни дейности, благоустройство на населеното място, опазване на околната среда, екологични дейности и др.

В Ателиета за търсене на работа за усвояване на знания и умения за търсене на работа и представяне пред работодател, през 2018 г. са включени 21 168 младежи до 29 г., от които 8 766 са младежи до 24 г.

Услугата **индивидуално психологическо подпомагане**, предоставяна от психолозите в бюрата по труда са получили 1 186 младежи до 29 г., от които 471 са до 24 г. В **групови консултации за психологическо подпомагане** са участвали 2 165 младежи до 29 г., от които 1 163 са до 24 г.

През 2018 г. **мениджърите на случай в бюрата по труда** са предоставили услугата индивидуално консултиране и са осъществили контакт със социални, здравни, образователни и др. институции за преодоляване на пречките за започване на работа на 1 109 младежи до 29 г., от които 445 са младежи до 24 г.⁷.

През 2018 г. продължи изпълнението на операции по ОП РЧР 2014 – 2020 г., насочени към младите хора, финансирани, както със средства от Инициативата за младежка заетост, така и от ЕСФ. Инвестициите бяха насочени, както към подкрепа наемаването на младите хора в реалната икономика, така и за създаване на основа за успешното им участие на пазара на труда и в бъдеще, посредством инвестиране в обучения. През 2018 г. 7 788 младежи до 29 г. и 3 644 младежи до 24 г. са включени в заетост в изпълнение на операциите по ОП РЧР.

По проект “Нова възможност за младежка заетост”, който се реализира в рамките на операция „Младежка заетост“ по ОП РЧР се предоставят възможности на

⁷ Данните за постъпилите на работа и включените в обучение и мотивиране за активно поведение на пазара на труда младежи се отнасят за младите хора с регистрация в бюрата по труда до 4 месеца след датата на регистрация. Данните за младежите с предоставена услуга индивидуално консултиране от кейс-мениджър, индивидуално психологическо подпомагане, групово консултиране, участие в Ателие за търсене на работа и участие в трудови борси се отнасят за всички регистрирани младежи.

младежи до 29 години (вкл.) за стажуване/обучение по време на работа при работодател. Конкурентоспособността на младежите се повишава чрез осигуряване на стажуване или обучение, което ще улесни прехода от образование към заетост и ще доведе до натрупване на ценен професионален опит, необходим за заемане на свободни работни места, заявени от работодатели. През 2018 г. са сключени 2 504 договора с 1 990 работодатели за общо 3 472 работни места, от които за стажуване – 823 и за обучение – 2 649 работни места. Изплатените средства към края 2018 г. са в размер на 59 735 144,97 лв.

Възможност за интеграция на безработни младежи до 29 г. (вкл.), регистрирани в ДБТ, в заетост при работодател чрез осигуряване на обучения и субсидия за продължителна заетост, предлага **проект „Обучения и заетост за младите хора“**. През 2018 г. проектът бе допълнен с втори компонент за включване в обучения и заетост на неактивни и безработни младежи с трайни увреждания до 29 г. (вкл.). Продължителността на проекта е удължена до 2023 г., с индикатори за изпълнение 24 770 безработни младежи от 15 до 29 г. и 200 безработни лица с трайни увреждания от 15 до 29 г.

Компонент I се изпълнява на два етапа. Първият етап приключи през 2016 г. През втория етап освен заетост се предоставя възможност за обучение на безработните младежи с ваучери. Подписани са 2 390 договора за осигуряване на заетост на стойност 37 456 619.58 лв.

От август 2018 г. стартира приема на заявки за свободни работни места от работодатели по Компонент II за интегриране на неактивни и безработни младежи с трайни увреждания на възраст до 29 г. (вкл.), регистрирани в дирекции „Бюро по труда“, в заетост при работодател в реалния сектор или институции на местното самоуправление чрез обучения, съобразени с индивидуалните нужди на работното място, субсидия, за заетост и еднократен стимул за устойчива заетост. Предвиденият финансов ресурс за компонента е 8 854 936 лв. Заявени са 1 137 свободни работни места за хора с трайни увреждания с необходим финансов ресурс в размер на 19 478 954.84 лв. За 54 от обявените свободни работни места, работодателите са предвидили включване в обучение на младежите с трайни увреждания в обучения, по ключови компетентности общуване на чужди езици и дигитална компетентност. За 38 от обявените свободни работни места, работодателите са предвидили включване на младежите с трайни увреждания в обучения за придобиване на професионална квалификация. От началото на изпълнение на Компонент II са подписани 213 договора за осигуряване на заетост на стойност 6 037 646.74 лв.

За периода 01.01.2018 г. - 31.12.2018 г. е осигурена заетост на 3 499 младежи, от които 347 с трайни увреждания по Компонент II. От тях в директна заетост са включени 2 933 младежи, в заетост след преминато обучение са включени 566 младежи.

От началото на изпълнение на схемата е осигурена заетост на 23 060 лица, от които 347 лица с трайни увреждания по Компонент II. От тях в директна заетост са включени 21 323 младежи, в заетост след преминато обучение са включени 1 737 лица.

През 2018г. по проекта в обучение са включени 451 младежи, от които в обучение по професионална квалификация – 409 , в обучение по чужди езици – 3, а в обучение по дигитална компетентност – 39 .

Конкретен принос за трудовата реализация на младите хора и през 2018 г. имат и национално представителните организации на социалните партньори, посредством изпълнението на проекти, финансирани със средства от държавния бюджет за активна

политика на пазара на труда, част от НПДЗ-2018 г. (описани в т. 2.2. Партньорски подходи).

3. Финансиране

Финансирането на НПИЕГМ през 2018 г. бе със средствата от държавния бюджет за активна политика на пазара на труда, както и със средства от ОП РЧР 2014 – 2020 г., с финансиране от ЕСФ и от Инициативата за младежка заетост (ИМЗ).

Финансирането по ОП РЧР обхваща изпълнението, както на схемите, насочени само към младежи - „Младежка заетост“, „Обучение и заетост за младите хора“, „Активни“, „Готови за работа“, така и останалите схеми, в които младежите са сред целевите групи.

От средствата за активна политика на пазара на труда са финансирани дейности за субсидиране на заетост и обучения, както и за идентифициране и активиране на неактивни младежи (в изпълнение на Национална програма „Активиране на неактивни лица“). По мерки и програми, насочени единствено към младежите са изразходвани средства в размер на 8 086 889 лв., което представлява 10.9% от общо изразходваните за програми и мерки средства от бюджета за активна политика на пазара на труда през 2018 г. В допълнение, младежите се насочват приоритетно и по останалите програми и мерки, изпълнявани от АЗ, подходящи за тях. 16.9% от всички включени в програми и мерки, финансирани със средствата за активна политика на пазара на труда, са били младежи до 29 г. (което е над 11 млн. лв. от изразходваните средства).

4. Оценка и непрекъснато подобряване на схемите

Проследяването на напредъка от изпълнението на действията, насочени към младежите, показва ефектът от действията и гарантира за ефективно използване на средствата. Ето защо важен акцент в изпълнението на НПИЕГМ са оценката и мониторингът на програмите и мерките. Съгласно предвиденото в НПИЕГМ, в България се прилага Методика за мониторинг и оценка на активните програми и мерки на пазара на труда. Пълният цикъл на наблюдение и оценка включва:

- Текущо наблюдение на изпълнението на програмите и мерките: ежемесечно АЗ предоставя в МТСП информация относно изпълнението на програмите и мерките, насочени към младежите.
- Годишен анализ и оценка: настоящият доклад представя изпълнението на НПИЕГМ през 2018 г.

В допълнение към текущото отчитане на дейностите по НПИЕГМ и в изпълнение на Методиката за мониторинг и оценка на активните програми и мерки на пазара на труда, се провежда изследване на програмите и мерките, финансирани със средства от държавния бюджет по НПДЗ, за оценка на техния брутен и нетен ефект. Последната такава оценка бе проведена през 2017 г. за ефекта от програмите и мерките за заетост и/или обучение, включени в НПДЗ-2015 г.

Изследването показва, че през 2017 г. 65.8% от младежите до 24 г., участвали в програми и мерки по НПДЗ-2015 г., са заети, 2.8% са самонаети, 7.4% се обучават и 24% са безработни. Позитивни са и резултатите за възрастовата група 25 – 29 г.: общо 71.8% работят или учат, а 27.7% са безработни. Резултатите от изследването показват, че делът на безработните младежи е по-малък от дела на по-възрастните безработни лица, т.е. с увеличаване на възрастта, делът на безработните също се увеличава. Съществува

и превес в дела на наетите младежи (общо наети и самонаети) над дела на по-възрастните наети.

Резултатите от проведената нетна оценка показват също, че най-високият нетен ефект се отчита при младежите до 24 навършени години (48.3 пр. п.⁸), следвани от младежите във възрастовата група 25 – 29 г., за които нетният ефект е 22.5 пр. п. Това означава, че стимулирането на най-младите участници на пазара на труда води до много голям ефект чрез сравнително бързата им последваща реализация. През 2019 г. предстои оценката на програмите и мерките, включени в НПДЗ-2017 г.

В контекста на наблюдението и отчитането на Гаранцията за младежта на ниво ЕС, Докладът за България от 2018 г. посочва следното:

- Независимо от слабото намаление на дела на младите хора, които не работят, не учат и не се образуват (NEETs), той все още е сред най-високите в ЕС и значително над средното за ЕС ниво. Повече от половината от тези младежи са нискоквалифицирани и процентът на младите роми, които не съобщават за работа или образование, остава много висок (65%), особено за момичетата. В селските райони нивата на безработица, делът на младежите от групата NEETs, на тези в риск от бедност и социално изключване и на рано напусналите училище, са много над средните за ЕС и от национални стойности, въпреки миграцията на хора в трудоспособна възраст.
- Предприети са мерки за справяне със ситуацията на младите хора, но обхватът на Гаранцията за младежта все още остава нисък. Около 80% от младежите от групата NEETs се считат за неактивни (сред най-високите в ЕС) и като такива не са обхванати от Гаранцията за младежта. Само 12% от тези на възраст 15-24 г. са били включени в Гаранцията за младежта, което е намаление от 2014 г. Само 40.5% от тези, които напускат Гаранцията, са получили оферта в рамките на 4 месеца. Няколко мерки за популяризиране обаче помагат на младите хора да започнат работа, въпреки все още ниската индивидуална регистрация в бюрата по труда. По-активно насочване на политиките на пазара на труда към нискоквалифицираните младежи. Трудовите борси, както и младежките и ромските медиатори на местно ниво се оказаха сред най-ефективните мерки.
- Ранното напускане на училище е било 13.8% през 2016 г. (при средно за ЕС 10.7%), с по-високи нива за ромите и в селските райони (30.3%). Въведена е нова система за идентифициране на учениците извън училище и връщането им в образованието. Неотдавна въведените допълнителни мерки за подобряване на задържането в училище изискват укрепване.

От информационния фиш за България, изготвен от ЕК⁹, е видно следното:

- България е на второ място с най-висок дял на младежите от групата NEETs.
- В България през 2016 г. 44.3% от младежите на възраст 15 – 24 г. не са получили оферта в рамките на препоръчителния 4-месечен период (при 49.1% средно за ЕС-28), като е налице значително подобрене в сравнение с 2014 г. В допълнение, 40.5% от младежите 15-24 г., напускащи Гаранцията, са получили оферта в рамките на 4 месеца, което отново е под средното за ЕС-28 (44.5%), но представлява подобрене с 13 пр. п. в сравнение с 2014 г.

⁸ Крайният нетен ефект общо за всички програми и мерки, финансирани с държавния бюджет по НПДЗ-2015 г., има стойност от 14.5 пр. п.

⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1161&intPageId=3333&langId=en>

- Основният проследяващ показател за състоянието на младите хора след излизането от Гаранцията показва, че в България само за 28.6% от младежите е известно, че са в положителна ситуация – образование или заетост, вкл. стажуване или чиракуване, 6 месеца след излизане от Гаранцията. Трябва да се има предвид, обаче, че резултат е малък, вкл. защото ситуацията е неизвестна за мнозинството от напускащите (71.2%). Понастоящем е възможно да се следи само последващото положение на младежите, които са се включили в субсидирана заетост или са се върнали в образователната система.
- Основна област за подобрене на процеса по събиране и отчитане на данните в България следва да е събирането на информацията относно състоянието на пазара на труда, в което се намират младежите след „излизане“ от Гаранцията (след напускане регистъра на АЗ).

Актуално през 2018 г. бе заключението на ЕК, от прегледа на изпълнението на Препоръката за създаване на Гаранция за младежта, че делът на младежите от групата NEETs остава много висок, но е налице подобрене в ситуацията на пазара на труда за младежта и напредък в прилагането на Гаранцията за младежта. Опасения съществуват относно дела на преждевременно напускащите училище, въпреки представените предприети действия в тази насока. Партньорството е засилено, но е необходимо по-силно участие на общинско ниво. Налице е несъответствие между образователната система и потребностите на пазара на труда. Като цяло, Гаранцията за младежта в България постига положителни резултати, но усилията трябва да продължат. По-специално, мерките за достигане и активиране трябва да бъдат засилени, за да се подобри обхватът на неактивните младежи.

Мониторингът от страна на ЕК по изпълнението на НПИЕГМ ще продължи до 2020г., както посредством регулярното събиране на данни, предоставяни от АЗ, за изпълнението на Гаранцията за младежта в България, така и с регулярни прегледи от страна на ЕК за напредъка на България по изпълнението на Препоръката за създаване на Гаранция за младежта.

Заключение

Статистическите данни за ситуацията на младежите на пазара на труда в България показват, че изпълняваните в контекста на Гаранцията за младежта действия са в правилната посока – продължава намалението на броя и относителния дял на безработните младежи, както по данни от АЗ, така и по данни от НРС на НСИ. В същото време, обаче, се забелязва забавяне в темпа на трудова интеграция на младежите. Въпреки, че е налице натрупан опит и е програмиран значителен по размер финансов ресурс (както от ИМЗ, така и от ЕСФ), в условията на благоприятна икономическа ситуация, това забавяне най-вероятно се дължи на факта, че при недостиг на работна сила остават безработни лицата с най-неблагоприятни характеристики, нежелани от работодателите или те самите не желаят да работят по различни причини. В тази връзка през 2018 г. продължи разпространяването на информацията сред младежите, за да бъдат обхванати и мотивирани повече от тях.

Въпреки постигнатите добри количествените показатели за изпълнение на Гаранцията, все още остават следните предизвикателства:

- отправянето на предложение към всеки младеж до четвъртия месец от оставането му без работа или напускане на образователната система;
- разширяването на обхвата на младежите от групата NEETs, включени в дейности по Гаранцията за младежта;

- засилен фокус върху работата с младежите без образование и квалификация, които преобладават в структурата на безработните младежи и са в риск от изпадане в продължителна безработица;
- развитие на обучението чрез работа (дуална система на обучение).

Запазва се водещата роля на МТСП за разработването и методическото подпомагане реализацията на политиките за младежите по Гаранцията за младежта от страна на Агенцията по заетостта. Действията на МОН продължават с цел връщане в образователната система и осигуряване на условия за развитие на обучението чрез работа (дуална система за обучение). Остава необходимостта от по-активно ангажиране от страна на общинските администрации, както и от страна на младежките организации за действия и нови инициативи за изпълнението на Гаранцията за младежта.

Основен приоритет през 2019 г. ще бъде разширяване на обхвата на младежите от групата NEETs, както и отправянето на качествено предложение за обучение, работа или за връщане в образователната система към младежите, съобразно техните профили и търсенето на пазара на труда.

Обобщена информация за изпълнението на активните програми и мерки за заетост и обучение на регистрираните безработни младежи през 2018 г.

Показатели	Младежи до 29 г. (вкл.)	Младежи до 24 г. (вкл.)
Брой регистрирани младежи средномесечно през 2018 г.	26 785	10 023
Регистрирани с продължителност на регистрацията до 4 месеца	17 095	6 664
Регистрирани младежи през месеца (към 31.12.2018 г.)	27 722	10 289
Включени в консултиране и подпомагане при търсене на работа – безработни с предложена услуга, в това число новорегистрирани с изготвени индивидуални планове за действие, до 4-тия месец от регистрацията	207 375	73 421
Включени в обучение до 4-тия месец от регистрацията	2 399	979
Започнали работа по мерки за заетост до 4-тия месец от регистрацията	725	371
Започнали работа по програми за заетост до 4-тия месец от регистрацията	1 593	578
Започнали работа по ОП РЧР до 4-тия месец от регистрацията	7 788	3 644
Започнали работа на първичния пазар до 4-тия месец от регистрацията	35 540	13 152
Брой проведени младежки трудови борси	57	
Брой младежи, участвали в трудовите борси	1 948	995
брой младежи, започнали работа след участие в трудовите борси	775	306
от тях: - с регистрация в ДБТ	516	204
- без регистрация в ДБТ	259	102

Приложение 2

Включени безработни младежи в заетост по програми, проекти и насърчителни мерки, финансирани от държавния бюджет, в рамките на Националния план за действие по заетостта през 2018 г.

№	Програма / проект / мярка	15-24 г. (вкл.)	25-29 г. (вкл.)	Изразходвани средства от ДБ (лв.)*
1	Програма „Старт на кариерата“	223	565	4 467 953
2	Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“	53	92	-
3	Национална програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания	13	28	-
4	Национална програма „Мелпомена“	25	38	-
5	Национална програма за заетост и обучение на бежанци	1	-	-
6	Програма за обучение и заетост на продължително безработни лица	9	27	-
7	Регионални програми за заетост	92	152	-
8	Проект „Красива България“	39	31	-
9	Проект „Рестарт“	86	141	-
10	Проект „КРОС-БИ“	85	157	-
11	Проект „Ние също можем“	13	28	-
12	Проект „Хоризонти 3“	86	129	-
13	Проект „Надграждане чрез нови възможности за обучение и заетост“	56	140	-
14	Проект „Обучение за заетост“	70	127	-
15	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица до 29-годишна възраст (чл. 36, ал.1 от ЗНЗ)	170	142	1 287 560
16	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица до 29-годишна възраст с трайни увреждания, включително военноинвалиди, както и младежи от социални заведения, завършили образованието си (чл. 36, ал. 2 от ЗНЗ)	4	1	24 334
17	Насърчаване на работодателите да наемат на непълно работно време безработни младежи до 29 г. с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 12 месеца (чл. 36а от ЗНЗ)	3	11	28 297
18	Насърчаване на работодателите да наемат за стажуване безработни лица до 29 годишна възраст (чл. 41 от ЗНЗ)	5	4	51 842
19	Насърчаване наемаването на безработни младежи с основно и по-ниско образование и без квалификация за чиракуване под ръководството на наставник (чл. 41а от ЗНЗ)	9	13	84 685
20	Насърчаване на териториалната мобилност посредством възстановяване на ежедневни транспортни разходи за пътуване до местоработата и обратно (чл. 42, ал. 2 от	6	7	-

	ЗНЗ)			
21	Териториална мобилност на безработните лица, чрез осигуряване на заетост в населено място, отстоящо на повече от 50 км от населеното място по настоящ адрес (чл. 42, ал. 3)	13	18	-
22	Насърчаване разкриването на работни места за стажуване (чл. 46 от ЗНЗ)	-	2	
23	Насърчаване разкриването на работни места за обучение чрез работа (чл. 46а от ЗНЗ)	8	9	-
24	Насърчаване на предприемачеството за лица, регистрирали микропредприятие (чл. 49 от ЗНЗ)	2	9	-
25	Насърчаване на работодатели-микропредприятия да разкриват работни места, като се субсидират първите 5 разкрити работни места (чл. 50 от ЗНЗ)	43	42	-
26	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 6 месеца, безработни до 24 год., с основно и по-ниско образование и над 50 г. (чл. 51, ал. 1 от ЗНЗ)	54	-	-
27	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания (чл. 51, ал. 2 от ЗНЗ)	9	12	-
28	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания, вкл. военноинвалиди, за работа на пълно или непълно работно време (чл. 52 от ЗНЗ)	1	5	-
29	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица – самотни родители (осиновители) или майки (осиновителки) с деца до 5-годишна възраст (чл. 53а от ЗНЗ)	10	35	-
30	Насърчаване на работодателите да наемат продължително безработни лица (чл. 55в от ЗНЗ)	2	6	-
31	Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ)	2	3	-
32	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица на „зелени работни места“ (чл. 55д от ЗНЗ)	1	4	-

* Посочени са средствата само по програмите/мерките, по които младежите са единствена целева група.